

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Postboks 4710 Sluppen, 7468 Trondheim

Sentralbord: 73 19 90 00

Besøksadresse: E. C. Dahls g. 10

Saksbehandler
Monica Ekli
Kari Tønset Guttvik
Miljøvern-avdelingen

Innvalgstelefon
73 19 92 19
73 19 92 05

Vår dato
10.08.2011

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
2011/1471-542.0

Deres dato
10.02.2011

Deres ref.
200602445

Det kongelige fiskeri- og kystdepartement
Postboks 8118 Dep
0032 OSLO

Høringsuttalelse - Effektiv og bærekraftig arealbruk i havbruksnæringen - areal til begjær

Fylkesmannen vil påpeke at to av de tre hovedutfordringene til oppdrettsnæringen, rømming av fisk og effekter av lakselus på vill anadrom laksefisk, ikke blir tilstrekkelig løst gjennom tiltakene som er foreslått. En del av tiltakene vil kunne virke etter intensjonen, men de er mangelfulle med hensyn til bærekraftbegrepets sentrale element, *biologisk mangfold*, og må utvikles videre. Med bakgrunn i dette foreslår vi blant annet en ny handlingsregel for lakselus.

For å redusere konflikt mot andre interesser, og å ivareta de demokratiske prosessene, tilrår Fylkesmannen at en eventuell soneinndeling skjer etter plan- og bygningslovens prinsipper.

Fylkesmannen viser til høringsbrev fra Fiskeri- og Kystdepartementet, datert 10.2.2011. I brevet vises det til rapporten "Effektiv og bærekraftig arealbruk i havbruksnæringen – areal til begjær". Fylkesmannen er bedt om å komme med eventuelle kommentarer til rapporten.

Fylkesmannen har generelle kommentarer til rapporten og omfanget av denne og har spesifikke kommentarer til de ulike forslagene:

Generell kommentar:

Vi vil for det første påpeke at utvalgets mandat er å utrede og foreslå nye grep for å sikre havbruksnæringen tilstrekkelig tilgang på areal i kystsonen og en ny overordnet arealstruktur som bidrar til at havbruksnæringen utnytter sitt areal på en effektiv måte med minst mulig miljøpåvirkning.

Utvalget har altså ikke fått i mandat å foreslå grep for å løse vesentlige miljøeffekter av oppdrettsnæringen, men avgrenset til arealknappheten næringen opplever.

Det er også tydelig at hovedfokuset i rapporten er å legge til rette for oppdrettsnæringen, for å løse oppdrettsnæringens interne problemer – mangel på areal, smitte mellom anlegg og produksjonstap. Det blir i kapittel 5.7 også vist til at det er hensynet til dyrehelse og dyrevelferd som er bakgrunnen for de

	Embetsledelse og administrasjonsstab	Kommunal- og beredskapsavdeling	Oppvekst- og utdanningsavdeling	Sosial- og helseavdeling	Landbruk og bygdeutvikling	Miljøvern-avdeling
Telefon	73 19 90 00	73 19 90 00	73 19 90 00	73 19 90 00	73 19 90 00	73 19 90 00
Telefaks	73 19 91 01	73 19 91 01	73 19 93 51	73 19 93 01	73 19 91 01	73 19 91 01
E-post:	postmottak@fmst.no	Internett: www.fylkesmannen.no/st		Organisasjonsnummer: 974764350		

forslagene som er skissert. Vi mener det er viktig at dette kommer fram, slik at man er klar over at hensynet til biologisk mangfold og effekter på miljøet ikke har vært viktigst i denne omgangen.

Etter utvalgets vurdering står næringen overfor tre hovedutfordringer, og "en bærekraftig utvikling av næringen er helt avhengig av at disse utfordringene løses". De tre hovedutfordringene er i følge rapporten: lakselus, rømming og tap i produksjonen. Så langt vi kan se vil forslagene fra utvalget kun ha særlig påvirkning på den siste utfordringen – de to andre, som er miljømessig viktigst, vil fremdeles stå uløste hvis det ikke blir gjort ytterligere tiltak.

Vi vil påpeke at rapporten i liten grad omtaler effekter av forurensning, virkningen av naturmangfoldloven og ivaretagelse av biologisk mangfold. Dette må få sterkere fokus for at utvalget skal gi vesentlig bidrag i forhold til bærekraftig utvikling av næringens arealbruk.

Vi er også usikker på hva som er lagt i begrepet "bærekraftig" i denne sammenhengen. Utvalget har brukt ordet flere ganger, men har valgt å ikke spesifisere betydningen av det. Vi kan ikke se at det er satt særlig fokus på en miljømessig bærekraftig utvikling av næringen. Hvorvidt en valgt struktur er bærekraftig må måles over tid. Dette krever kunnskap om økologisk tilstand før, nå og i framtida på de områdene som påvirkes av oppdrettsnæringen.

Bærekraftsvurderingen krever god kartlegging/beregning av før-tilstand til arter og naturtyper som nytter arealer som påvirkes av oppdrettsnæringen. Det er viktig å prioritere arter og naturområder som er sjeldne og spesielt verdifulle, om disse er sårbare for påvirkning fra havbruk, direkte eller indirekte. Som eksempel vil det være viktig å ha kunnskap om sjøørretens habitatbruk i sjøen, og oppdrettsnæringens påvirkning på oppholdet i sjøen direkte (parasitter, sykdommer) eller indirekte (virkning på byttedyr eller beiteområder). Da oppdrettsnæringen er en sentral bruker av arealer i sjø, er det rimelig at næringen, gjennom sitt miljøfond, finansierer slike studier for å evaluere egen bærekraftighet. Arter og naturtyper som er gode indikatorer bør være gjenstand for denne typen studier.

Marint biologisk mangfold er også kartlagt i alt for liten grad til at vi kan si hva som er effektene av oppdrettsnæringen. For eksempel mangler vi en kartlegging av en av våre viktigste og mest sårbare marine naturtyper – korallforekomster. Å legge oppdrettsanlegg over eller i nærheten av korallforekomster kan føre til nedslamming av korallene eller at kjetting fra forankringen av anlegget sliper ned korallene. Dette vil være irreversible inngrep som kan få store effekter, bl.a. for annet biologisk mangfold og fiskeriene.

Videre mangler det forskning på effektene oppdrett har på miljøet og naturmangfoldet over tid. Ut fra det vi vet finnes kun ett eksempel fra Hordaland der det er gjort forskning på hvor langt unna et oppdrettsanlegg man får endring i dyreliv (reker med mer). Dette er i liten grad belyst.

Vi mener også at det er viktig å se på effektene av kjemikaliebruk i oppdrettsnæringen, spesielt effekter av ulike avlusningsmidler, både på kort og lang sikt.

Spesifikke kommentarer til de ulike forslagene:

10.1 Etablere strøm katalog for hele kysten og fjordene

- Fylkesmannen er positiv til at det etableres en strøm katalog for hele kysten, men ut fra vårt syn vil det i hovedsak være oppdrettsnæringen som har behov for en slik strøm katalog. Det vil sannsynligvis være faktisk målt strøm i et område som vil være den viktigste bidragsyteren for forvaltningen til å kunne fatte de forvaltningsmessig riktige vedtakene på lokalitetsnivå. Disse undersøkelsene mener vi at næringen fremdeles skal finansiere. Vi stiller spørsmål ved om det bør være staten som skal finansiere en slik strøm katalog, da det fra vårt ståsted vil være mye viktigere at staten øker innsatsen på å få gjennomført kartlegging og overvåking av viktige marine naturtyper, for eksempel korallforekomster, og kartlegging av bl.a. beite- og leveområder for sjørøret.
- Hvis det skal etableres en slik strøm katalog, mener vi at oppdrettsnæringen må pålegges å gjøre sine strømmålinger tilgjengelige for offentlig bruk, og at næringen hovedsakelig bør stå for finansiering av driften.

10.3 Kartlegge kystsonen

- Fylkesmannen er enig med utvalget i at man bør få til en kartlegging av kysten tilsvarende den MAREANO-kartleggingen som gjøres i andre områder i dag. En slik kartlegging vil gi forvaltningen et godt beslutningsgrunnlag.
- Det blir samtidig vist i punkt 8.6 at det i dag foregår programmer for kartlegging av spesielle naturtyper, der kartlegging av koraller blir tatt som et av eksemplene. Vi har i Sør-Trøndelag hatt flere saker der vi har støtt på mulige konflikter mellom korallforekomster og søknader om nye oppdrettslokalteter. Vi har i forbindelse med disse sakene vært i kontakt med flere forskningsinstitusjoner og fått inntrykk av at undersøkelser av koraller ikke er med i denne satsingen. Vi stiller spørsmål ved dette, all den tid korallforekomstene er av de få naturtyper som ved ødeleggelse eller nedslamming ikke vil kunne reetableres igjen i vår tid. Etter vårt syn er kartlegging av koraller noe av det som bør prioriteres.

10.4 Produksjonsområder med egne utsettssoner – koordinert utsett og brakkelegging

- Fylkesmannen synes det er positivt at man tenker inndeling i soner ut fra naturgitte barrierer og ikke etter kommune- eller fylkesgrenser.
- Fylkesmannen ser at inndeling i produksjonssoner og utsettssoner med "branngater" mellom kan være et alternativ for å redusere smittespredning fra region til region. Vi ser også at det kan bli enklere å se helhetlige problemstillinger og søke helhetlige tiltak for en hel produksjonssone eller utsettssone ved en slik etablering, noe som kan være et godt forvaltningsmessig grep.
- Et eksempel på branngater mellom produksjonssoner kan for eksempel være smoltutvandringskorridorer uten oppdrett. For eksempel kan man tenke seg en korridor uten oppdrett ut fra en av våre største nasjonale laksefjorder – Trondheimsfjorden og ut i havet. Det må i så fall verifiseres at en slik korridor blir plassert slik at den favner hovedutvandringsruter for smolt.
- Inndeling i soner vil alene ikke løse problemene med lus.

- Det er heller ikke lagt opp til at forurensningsmessige vurderinger, hensynet til biologisk mangfold eller vurderinger etter naturmangfoldloven skal legges til grunn ved opprettelsen av slike soner. Dette mener vi er en klar svakhet i forslaget, og det bør gjøres en nærmere analyse av hva som er egnet soneinndeling ut fra flere forhold.
- I følge rapporten vil en inndeling i produksjonssoner og utsettssoner "bidra til redusert samlet miljøbelastning per kg produsert fisk. Utslipp vil bli mindre som følge av redusert dødelighet...". Fylkesmannen kan ikke se at utvalget har underbygget denne påstanden. Så lenge man ikke reduserer mengden produsert fisk, kan vi vanskelig se at miljøbelastningen blir mindre. Siden oppdretterne allerede samler inn dødfisk hver dag, kan vi heller ikke se at mindre dødfisk vil føre til store endringer i miljøbelastning på stedet. Kanskje heller tvert imot, siden dette vil gi flere fisk i anleggene.
- Det blir også vist til at "fortetting av oppdrettsaktiviteten gjennom etablering av klynger av anlegg vil lede til en økt kumulativ påvirkning av økosystemet i området". Det vil altså bli større forurensningsbelastning på de enkelte områdene enn det er i dag. Tålegrensene mht. miljøbelastning og områdenes bæreevne vil kunne bli ytterligere presset.
- Vi kan heller ikke se at utvalget har underbygget sin påstand om at lusebelastningen skal bli mindre som følge av denne inndelingen. Tvert imot har utvalget vist til at inndeling i soner på langt nær vil være et tilstrekkelig tiltak. Tiltak for å redusere lusebelastningen bør utredes nærmere.
- Det blir i kapittel 5.7 vist til at "plassering av lokaliteter og soner tar også hensyn til spredning av smitte til ville bestander". Ved å dele opp sonene slik at de strekker seg langt innover fjordene, mener vi tvert i mot at man kan komme til å presse oppdrettere til å søke lokaliteter innover fjordene, noe som vil være uheldig.

10.5 og 10.6 Lokalisering - prosess og saksbehandling

- En inndeling i utsettssoner kan føre til et press på kommunene til å legge til rette for flere lokaliteter innenfor hver sone, slik at alle oppdretterne skal få sin del av "kaka". Vi er dermed bekymret for at andre interesser blir satt til side i den kommunale behandlingen av sakene. Vi mener at det ikke kan være en rettighet for oppdrettsbedriftene å få ha en lokalitet i hver utsettssone. Dette vil gi for sterke føringer på prosessene i kommunene i forbindelse med lokalitetsklarering av enkeltlokaliteter. I områder hvor det er vanskelig å finne nye gode lokaliteter, bør samdrift vurderes.
- I følge avsnittet om forskrifts- og planprosess blir det vist til at man vurderer en forskriftsprosess som ut fra faglige kriterier skal foreta en inndeling i produksjonsområder og utsettssoner, og som skal ta utgangspunkt i akvakulturloven og matloven. Vi savner her en miljømessig vinkling etter vannressursloven, forurensningsloven og naturmangfoldloven. For å redusere konflikt med andre interesser og ivareta de demokratiske prosessene, tilrår Fylkesmannen at soneinndelingen skjer etter plan- og bygningslovens prinsipper.
- I vårt fylke er store deler av arealplanene i sjø satt av til fellesområder, der fiske, ferdsel, natur, friluftsliv og akvakultur er tillatt. Dette er en type planlegging (eller mangel på planlegging) som legger til rette for akvakultur nesten over alt. Samtidig er veldig få av disse fellesområdene

realitetsvurdert med tanke på konflikter mellom de ulike interessene. Dette gjør at forutsigbarheten for både oppdrettsnæringen og andre interesser blir liten. Vi mener at det godt kan settes av store områder der oppdrett er tillatt i kommuneplanen, men da må man først ta ut alle de områdene der man egentlig ønsker å prioritere andre interesser. I tillegg må egnetheten for oppdrettsvirksomhet også vurderes. Vi mener også at det er viktig å sette opp buffersoner mellom motstridende kategorier i arealplanen, for å dempe konflikter. Hvis man får dette på plass, kan kommuneplanene bli gode og forutsigbare redskaper.

- Vi vil minne om at det ved en klarering av lokalitet også må innhentes tillatelser fra andre myndigheter enn fylkeskommunen, bl.a. Fylkesmannen, Mattilsynet og Kystverket. Det er heller ikke bare Mattilsynet og Fiskeridirektoratet som driver tilsyn med oppdrettsnæringen. Fylkesmannen og Klif fører tilsyn med oppdrettsnæringen med hjemmel i forurensningsloven med tilhørende forskrifter, produktkontrollloven og internkontrollforskriften. Også andre etater, som Arbeidstilsynet, DSB/DLE m.fl. fører tilsyn med bl.a. oppdrettsanleggene.
- Fylkesmannen mener at det i en eventuell overgangsfase til inndeling i produksjons- og utsettszoner kan være en fordel å nedlegge forbud mot all nyetablering og endring inntil prosessene med opprettelsen og inndelingen av nye områder er ferdig – dette vil også være ressursbesparende for forvaltningen og økonomisk besparende for oppdretterne.
- Utvalget har konkludert med at denne omleggingen vil være ressurskrevende for myndighetene i selve omleggingsfasen. Vi forventer derfor at det fra overordnet nivå blir bevilget ekstra ressurser til alle myndighetene som er involvert i søknadsprosessene om nye og endrede lokaliteter.

10.7 Lokaliteter til bruk under krise- og sykdomssituasjoner

- Det blir vist til at "det kan åpnes for at slike lokaliteter kan plasseres i områder som en kommune kanskje ikke ville ha disponert til permanente akvakulturlokaliteter". Hvis en kommune ikke ønsker å ha en permanent oppdrettslokalitet på et sted, er det sannsynligvis fordi andre interesser er mer tungtveiende. Det kan være lokalt friluftsliv, fritidsbebyggelse, sårbare eller vernede områder el.l. Vi mener det vil være helt galt at man skal båndlegge ekstra areal til oppdrettsnæringen i krisetilfeller. Dette må næringen kunne løse innenfor sine egne lokaliteter. Vi forventer at næringen skal være så robust at næringsaktørene også kan tåle dårlige tider. Inntjeningen i næringen har vært svært god, og man bør derfor kunne forvente at næringen også klarer å takle uforutsette hendelser. Hvis det skal skje uforutsette ting som båndlegging pga. sykdom el.l. er det bedre å gi midlertidig utvidelse på noen lokaliteter i et område enn å beslaglegge ekstra områder.

10.9 Endret beregning og statistikkføring av tap i oppdrett

- Fylkesmannen synes det er bra at utvalget setter fokus på forbedret beregning, telling og statistikkføring av tap i næringen. Slik det er nå har man svært dårlig kontroll med hvor mye fisk som finnes i merdene/lokalitetene.

- Nøyaktigheten på dagens tellemetoder er alt for dårlig, med en stor måleusikkerhet. Det kan vanskelig avdekkes hvor mange fisk som har rømt, hvis man i en merd har en usikkerhet i tellemetoden som tilsvarer eksempelvis $\pm 10\ 000$ fisk. Usikkerheten i tellemetode er en stor svakhet i dagens rapporteringssystem for rømt fisk. Forvaltningen bør sette strengere krav til telling ved sentrale ledd i produksjonen og ved rømming, og det bør føres tilsyn ved tellinger.
- I dagens praksis er det ingen automatikk i at gjenværende fisk etter rømming blir telt. Når det oppgis antall rømt fisk er det oppdretteren, og ikke forvaltningen, som oppgir tallet. I tillegg oppgis tallet uten konfidensintervall. På grunn av frykt for sykdom, er oppdretter forsiktig med håndtering av fisken, og vil unngå ekstra håndteringsrunder som tellinger og avlusninger, med mindre dette vurderes som strengt tatt nødvendig. Vi mener at myndighetene må stille krav til telling av fisk ved alle rømmingsepisoder, det må settes krav til utvikling av teknologi på dette området og antallet rømt fisk må oppgis med konfidensintervall.
- Fylkesmannen mener at alle tap må være med i tapsberegningene, for å få en fullstendig oversikt over tapene i næringen.

10.10 Plikt til å rapportere hvor settefiskens opprinnelse kom fra

- Fylkesmannen støtter utvalgets forslag om at settefiskens opprinnelse skal være kjent. Vi mener generelt at all oppdrettsfisk bør individmerkes, jf vår kommentar i punkt 10.14.

10.11 Handlingsregler – viktig verktøy for god samfunnsstyring

- Fylkesmannen mener at riktige handlingsregler kan være gode verktøy for å styre næringen i ønsket retning. Vi stiller imidlertid spørsmål ved om de handlingsreglene som er foreslått vil ha tilstrekkelig miljømessig effekt.

10.12 Handlingsregel for regional justering av MTB og adgang til miljøbegrunnet flytting

- Fylkesmannen støtter utvalgets fokus på å redusere tap i næringen. Tap skyldes i hovedsak dårlig fiskehelse (79 %). 13 % skyldes andre årsaker (predatorer, tellefeil og uforklarte årsaker) og 2 % skyldes rømming. Vi er redd for at "andre årsaker" også omfatter en del urapportert rømming. Hvis fiskehelsen forbedres, herunder luseproblemer, og rømmingene reduseres ved hjelp av miljømessige riktige metoder, vil man kunne redusere noen av de negative effektene på vill anadrom laksefisk.
- Vi er usikker på om tapstall er den mest hensiktsmessige indikatoren for å justere biomasseproduksjonen opp eller ned, da den kun har indirekte effekt på de største miljøproblemer. I tillegg vil det med dagens tellesystem bli vanskelig å benytte tapstall som indikator, siden potensialet for tellefeil er så stor.
- Belønningen for lite tap er foreslått å være større enn straffen for stort tap. Stort produksjonstap vil føre til en årlig nedjustering av biomasse med 2-5 %, mens et lavt produksjonstap, skal belønnes med en oppjustering på 5-10 %. Vi mener dette er uheldig og at en evt. oppjustering må konsekvensvurderes med tanke på miljømessige effekter. Det blir vist til at faktorer som kan ha betydning for en slik vurdering vil være sykdomssituasjon, miljøforhold, rømt fisk og markedsutsiktene for laks og regnbueørret. Hvis man skal ta en individuell vurdering i hver sak,

kan man vanskelig kalle det en handlingsregel, og man vil heller ikke kunne knytte økningen direkte til eksakte prosent.

- I tillegg blir det foreslått at "fisk som tas ut og sendes til destruksjon som ledd i en sykdomsbekjempelse ikke bør regnes med i tapet". Dette mener vi er feil. Hvis man har mye sykdom i et område, så kan ikke biomassen øke. Prosentvis kan man kanskje komme bedre ut i tapstall hvis man har noe sykdom i området, der tapene ikke skal telles med? Alle slags tap må inn i beregningene for å gi et riktig bilde av problemene i næringen.
- Det blir under "Tap i produksjonen som bærekraftsindikator" vist til at indikatorer for lusesituasjonen og innslaget av oppdrettslaks i gytebestandene i elvene skal være supplerende indikatorer. Lus og rømming er de største miljøproblemene knyttet til oppdrettsnæringen. Vi mener at det må jobbes videre med å finne flere indikatorer som samlet kan gi det beste bildet av faktisk og framtidig situasjon.
- "Hensikten med prosessen er å skape grunnlag for bærekraftig drift og videre vekst..." Soner som har god drift, og holder seg innenfor kriteriene som er satt, skal i følge forslaget åpnes for aktører som flytter fra dårlige soner. Vi frykter at man med et slikt regime hele tiden vil balansere på grensen til det uforsvarlige i hver sone. Det må derfor sikres at grensene for maksimal miljøbelastning i hvert produksjonsområde blir kartlagt/beregnet, slik at man kan holde seg godt under disse.

10.13 Prinsipp for utvikling av handlingsregel for å redusere lusepress på villaks og sjørret

- "Utvalget understreker at utviklingen i deler av landet både når det gjelder lusemengden og resistensproblematikk ikke er miljømessig bærekraftig og er så vidt alvorlig at det må settes i verk nye og forsterkede tiltak." Dette er et klart signal om at mengden lus må reduseres med en gang. Likevel nøles det med å kreve handling umiddelbart. Det mest logiske, inntil man har funnet andre løsninger, er å redusere produksjonen.
- Under "Prinsipp for indikator og en fremtidig handlingsregel" står det at "i ytterste konsekvens må biomassen reduseres til et nivå som med sikkerhet bringer lusepresset under det nivået som ikke har en bestandsregulerende effekt på de ville bestandene av laks, sjørret og sjørøye" – Fylkesmannen mener at det umiddelbart må settes i verk tiltak som med sikkerhet bringer lusepresset under det nivået som ikke har en bestandsregulerende effekt på de ville bestandene av laks, sjørret og sjørøye. Det strider helt mot prinsippet om miljømessig bærekraft og føre-var-prinsippet at man skal vente til man har overskredet bæreevnen før man skal vurdere å gjøre tiltak. Dette vil også være i strid med naturmangfoldloven.
- Vi støtter forslaget om å systematisere all lusedata som blir rapportert inn. I henhold til miljøinformasjonsloven bør også alle lusedataene være offentlig tilgjengelige, også på lokalitetsnivå, på lik linje med alle andre miljøparametre som blir målt, som strøm og MOM-undersøkelser. I tillegg mener vi at det i større grad må være uavhengige personer som kommer og teller lus hos oppdretterne med ujevne mellomrom og uten forvarsel.
- Nåværende lusegrense, med krav til et maksimalt antall lus per fisk i gjennomsnitt, fungerer i dag ikke tilfredsstillende som lusereduserende faktor. Med dagens krav vil økt produksjon gi økt mengde lus.

- Fylkesmannen har forslag til en enkel handlingsregel med hensyn til lus: Forskere har, i følge rapporten fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, allerede kommet med et tall på hva som er bærekraftig nivå for antall lus (10-50 millioner stk tilsammen). Hvis den samlede mengden lus ser ut til å gå mot dette nivået, må lusemengden ned. Enten ved felles avlusinger innen området, reduksjon av biomasse eller andre reaksjoner som gir ønsket effekt. Man kan her ha ulike måltall knyttet til dette maksimalantallet i ulike produksjonsområder, alt etter naturgitte forutsetninger. Dette er en biologisk bedre grense enn gjennomsnittlig antall lus per fisk, den er ikke avhengig av produsert mengde fisk og er lett identifiserbar pga. allerede gitte krav om lusetellinger og innsending av luserapporter.
- Vi er enige i at koordinert brakklegging i smoltutvandringsperioden kan ha positiv effekt på laksen. Samtidig vil det alltid være soner med oppdrettsfisk som har produksjon. Vi tviler på at dette vil ha en stor nok effekt til å redusere det samlede lakseluspresset. For å bevare hensynet til sjørretten, som gjør bruk av fjord- og kystnære områder, vil vi ha behov for andre virkemidler enn for laks. Disse må utredes videre.

10.14 Etablering av handlingsregel for å sikre villaks mot genetisk påvirkning fra rømt laks

- Utvalget foreslår at handlingsregelen først skal tre inn etter genetisk påvirkning er påvist i utvalgte elver. Dette strider mot føre-var prinsippet i naturmangfoldloven.
- At genetisk påvirkning fra oppdrettslaks skal være en indikator for å gjøre forebyggende tiltak i vassdragene, er en strategi som vil ta fokuset vekk fra den viktige 0-fluktvisjonen. Det er også grunn til å påpeke at det finnes andre effekter av påvirkning fra rømt fisk enn de som innen rimelig tid viser seg genetisk. En bestand kan bli sterkt redusert eller utryddet før genetiske forandringer lar seg påvise.
- Både myndigheter og næring har 0-fluktvisjon for rømming av fisk. Fylkesmannen ønsker at 0-fluktvisjonen blir holdt høyt, og at denne ikke byttes bort med en myndighetsaksept for en udefinert mengde rømming. Rømming av fisk bør forebygges med alle midler, og med betydelig høyere fokus og tyngre teknologisk innsats enn hva som er gjort til nå. Nulltoleranse for rømming av domestisert fisk bør være en like stor selvfølge som nulltoleranse for domestiserte dyr på land. Myndighetene må stille strengere krav til næringen slik at rømming unngås.
- Det bør ikke åpnes opp for at et visst nivå av rømt laks i vassdragene skal aksepteres, og nærmest bli "en ny naturtilstand". Som det framgår av utvalgets rapport, er dette også en strategi som pga. ressurskravet bare vil kunne nyttes i et fåtall større laksevassdrag. De store laksevassdragene er de "ressurssterke" mens de mellomstore og mindre vassdragene (som er svært mange) taper kampen om ressurser til studier og oppfølging. Med en slik strategi vil et allerede skjevt styrkeforhold mellom vassdrag forsterkes. Små vassdrag med liten kommersiell interesse vil kunne tape sin genetiske bredde og fleksibilitet, og få et dårligere grunnlag for å få levedyktige bestander over tid. Dette vil særlig ramme de såkalte sjørretvassdragene – "de mange bekker små". Effekten av dette er at det genetiske mangfoldet trues på sikt.
- Fylkesmannen mener videre at for å forsterke 0-fluktvisjonen er det nødvendig å individmerke (selskapsmerke) fisken, slik at det er mulig å

spore hvor rømmingen kommer fra. Dette for å bedre rutiner på driftsenhetsnivå, og gjøre nødvendige tiltak for å nå 0-fluktvisjonen. Med en fettfinne-merke-strategi som ikke identifiserer utslippslokalitet/selskap, vil man bidra til å maskere problemene ved å oppmuntre til et "avlatssystem" som ikke fremmer 0-fluktvisjonen.

- At antall rapporterte rømt fisk har gått ned de siste årene vil ikke nødvendigvis si at antall rømt fisk har gått ned. Usikkerhet i telling, beregning og rapportering, og dokumentert rømt fisk uten kobling til rømmingsrapporter tilsier dette.
- Vi er enige i at sertifiseringskravene for oppdrettsanleggene må skjerpes og at det må sikres bedre rutiner for kontroll av anleggene.
- Sterilisering av oppdrettslaks vil føre til at naturlige bestander ikke blir genetisk påvirket av rømt domestisert laks. Dette forhindrer imidlertid ikke andre uheldige effekter, som sykdommer, forstyrrelser med mer. Fylkesmannen vil i denne fasen støtte forslaget om steril oppdrettslaks.

10.16 Friere etablering av lukkede anlegg i sjø

- Vi kan ikke se at det i dag er noe til hinder for etablering av lukkede anlegg i sjø innenfor allerede eksisterende regelverk – men vi ser ingen særlig interesse verken fra oppdretterne eller fra fiskerimyndighetene til å vurdere dette.
- Vi mener at utprøving av lukkede anlegg i sjø bør kunne skje innenfor eksisterende matfisktillatelser eller forskningstillatelser, og at det er naturlig at man setter høye krav til kompetanse hos enhver konsesjonsinnehaver.

10.17 Oppheve grensen på 250 gram for settefisk – friere etablering av akvakultur på land

- Dette har vi kommentert i vår høringsuttalelse til FGD, datert 22.2.2011, i forbindelse med høringsforslag om økt individvekt for settefisk av laks, ørret og regnbueørret.

10.18 Forsterket miljøovervåking av store lokaliteter og grupper av lokaliteter

- Miljøovervåkingen som benyttes i dag er i stor grad tilpasset drift i stål-anlegg, og er ikke tilpasset dagens oppdrettsproduksjon. Det vil derfor være viktig å få på plass miljøovervåkingssystem som favner større områder og kan gi bedre svar enn dagens B-undersøkelser etter NS 9410.

10.20 Anbefaling til næringen om organisering av felles tiltak

- Generelt sett mener vi at bransjen som helhet må ta større ansvar for å sikre at oppdrettsnæringen har minst mulig påvirkning på omgivelsene. Selv om vi mener at det er viktig å ha hovedfokus på 0-fluktvisjonen, mener vi at det er riktig at næringa som helhet tar grep når det meldes om rømt fisk i elvene som ikke kan knyttes til et enkelt oppdrettselskap.

10.21 Statlige forventninger til akvakultur i regionale og kommunale planer

- Staten skal kunne ha en forventning om at kommunene planlegger slik at de tar vare på de interessene som de ønsker å ivareta.
- For at kommunene skal gjøre en best mulig planlegging, er det viktig at vi legger til rette for kartlegging av andre interesser og evt. effekter på

disse. For eksempel marint biologisk mangfold, sjøfugl, rødlistearter, truede naturtyper, friluftslivsinteresser og andre næringsinteresser.

10.22 Pilotplaner for bærekraftig akvakultur i utvalgte områder

- Vi er skeptiske til at lokale og regionale myndigheter skal bidra i finansieringen av pilotplaner for bærekraftig akvakultur. Det bør være en selvfølge innenfor det allerede etablerte systemet at akvakulturnæringen skal være bærekraftig.

10.23 Utarbeiding av veileder for planlegging av akvakultur

- Fylkesmannen mener at en generell veileder til plan- og bygningsloven skal være god nok til at kommunene skal kunne gjennomføre sin planlegging på en god måte. Det blir feil, og vanskelig å håndtere, hvis man skal ha en egen planleggingsveileder for hver næringstype.

10.25 Forskningsbehov

- Det blir i rapporten vist til at det er lite kunnskap om mulige effekter av ulike former for akvakultur på sjøfugl. Vi mener at det generelt burde vært forsket mer på hvilke effekter akvakulturnæringen har på sine omgivelser
 - Forurensning
 - Hvor langt fra et anlegg har man endringer i dyreliv pga. forurensning?
 - effekter av lusemidler på dyrelivet rundt anlegget – spredning.
 - Effekter på biologisk mangfold – sjøfugl, koraller, andre...
 - Effekter på friluftsliv – for eksempel fettflyt fra anlegg til badestrender, oppblomstring av alger i strandsonen.
 - Effekt på vill marinfisk.
 - Effekt av rømming og lus på sjørørret over tid.

Hovedkonklusjon inkludert nye forslag

- To av de tre hovedutfordringene til oppdrettsnæringen, rømming av fisk og effekter av lakselus på vill anadrom laksefisk blir ikke tilstrekkelig løst gjennom tiltakene som er foreslått.
- For å redusere konflikt med andre interesser og ivareta de demokratiske prosessene, tilrår Fylkesmannen at en eventuell inndeling i produksjons- og utsettssoner skjer etter plan- og bygningslovens prinsipper.
- Forslag om smoltutvandringskorridorer som "branngater" mellom produksjonssoner.
- Nytt forslag til handlingsregel for lus – maksimalt antall lus per produksjonssone.
- 0-fluktvisjonen må stå i høysetet - viktig å finne gode løsninger for å hindre rømming.
- All oppdrettsfisk må individmerkes.
- Det trengs bedre kartlegging av viktig biologisk mangfold og vi trenger mer kunnskap om effekter fra oppdrettsnæringen på viktige miljøverdier.

Med hilsen

Kåre Gjønnnes
fylkesmann

Stein-Arne Andreassen
miljøverndirektør

Kopi:
Direktoratet for
naturforvaltning
Klima- og
forurensningsdirektoratet

Postboks 5672 Sluppen 7485 TRONDHEIM

Postboks 8100 Dep, 0032 Oslo

